

KRITISKE ANALYSER

Af økonom, cand. Scient. Adm. Henrik Herløv Lund,

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

NOTAT

KOMMUNEVALG: SRSF HAR VIDEREFØRT, JA SKÆRPET VK – REGERINGENS SPAREPOLITIK OVERFOR VELFÆRDEN I KOMMUNERNE.

Intro: SRSF har i stik modsætning til valgløfterne ikke blot videreført, men endog skærpet VK – regeringens sparepolitik overfor den kommunalt leverede velfærd med klar forringelse af velfærdens standard til følge. Nedskæringerne i normeringerne er under SRSF – regeringerne fx fortsat i ældrepleje og folkeskole.

Hertil kan så lægges, at SRSF regeringen gennem overenskomstaftalerne for gymnasiet og folkeskolen har åbnet op for en klar forringelse af lærernes forberedelsestid og dermed for kvaliteten af folkeskolen. Samt at man gennem inklusionsloven tvinger elever med behov for specialundervisning tilbage i folkeskolen og dermed forringer kvaliteten af undervisning for både dem og for eleverne i almenundervisningen.

Og med fortsatte uhyre stramme rammer i regeringens vækstplan og uden ændring af regeringens økonomiske sanktioner vil forringelserne af velfærden i kommunerne fortsætte i de kommende år.

Valget mellem de nuværende og de tidligere regeringspartier er således alene et valg mellem forskellige nuancer af borgerlig økonomisk politik.

Indledning.

Kommunalvalget den 19. nov., 2013 er en god anledning til at gøre midtvejsstatus over SRSF – regeringens førte politik over velfærden, som jo for en stor dels vedkommende leveres af kommunerne.

Har S + SF i den faktisk førte politik levet op til løfterne fra før folketingsvalget i "Fair Løsning"? Det vil vi se på i første afsnit.

Dernæst vil vi se i andet afsnit på, hvordan det er gået med velfærdens standard generelt i kommunerne og i nogle af nøgleområderne i den kommunalt leverede velfærd.

Og sidst, men ikke mindst vil vi i afsnit 3 se på, hvad der tegner for regeringens økonomiske styring af kommunerne og velfærden fremover.

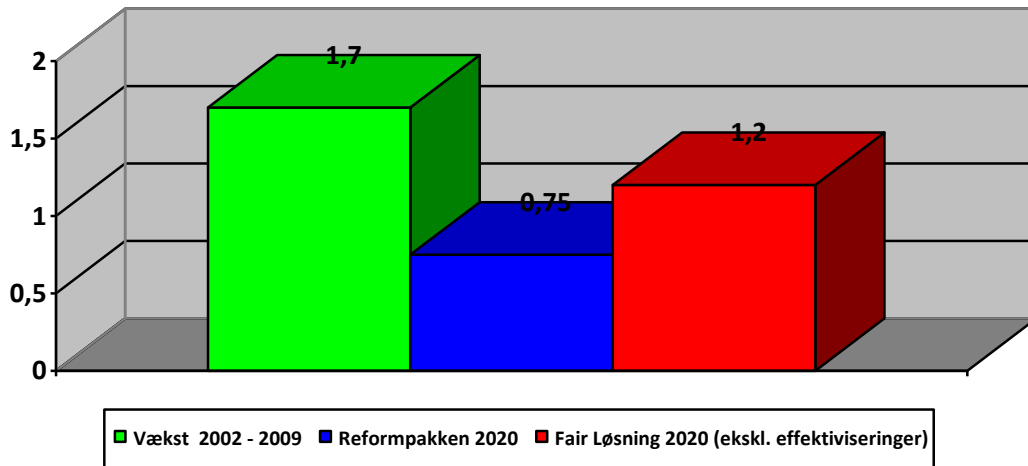
1. Langt fra "Fair Løsning" til faktisk økonomisk styring af velfærd og kommuner.

Med valgprogrammet "Fair Løsning" gik de to største regeringspartier, S + SF, ikke mindst til valg på mærkbart flere midler til velfærden til forskel fra den hidtidige VK – regerings sparepolitik. Hvis der kom et regeringskifte ville S + SF jf. "Fair Løsning" gennemføre et løft på 20 mia. kr. til vedligeholdelse af den kommunale og regionale velfærd samt til nye velfærdsforbedringer (sundhedsreform, folkeskolereform). Heraf skulle over 4 år de cirka 7½ mia. kr gå til ny velfærd og cirka 12 ½ mia. gå til et løft i den eksisterende velfærd.

S + SF ville nærmere bestemt årligt de næste 4 år lade det offentlige forbrug stige med en realvækst på 1,4 % og herefter i de følgende år frem til 2020 med 0,9 % ¹, hvilket i gennemsnit betød en årlig realvækst på 1,2 % for hele perioden frem til 2020. Det var ikke på niveau med væksten i det offentlige forbrug i årene før 2010, men dog væsentligt højere end VK stillede i udsigt i deres 2020 plan "Reformpakken 2020".

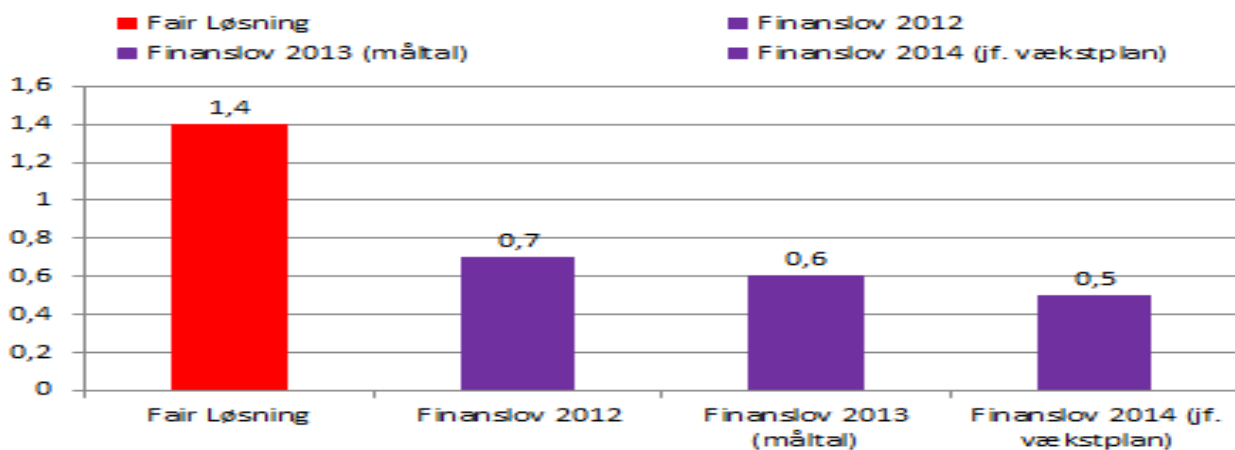
¹) Jf. S + SF: Fair Løsning 2020, s. 48.

Figur: Årlig gennemsnitlig realvækst 2002 -2009 og 2012 – 2020, det sidste i ”Reformpakken 2020” respektive i ”Fair Løsning”.

Den faktisk førte økonomiske politik overfor det offentlige forbrug har imidlertid ligget langt fra det, som S + SF stillede i udsigt før valget. De generelle vækstrater i det offentlige forbrug under SRSF – regeringen for årene 2012 – 2014 ligger omkring 0,6 % årlig gennemsnitlig realvækst. Med andre på det halve af, hvad S + SF gik til valg på og endog lavere end VK s ”Reformpakken 2020 ”

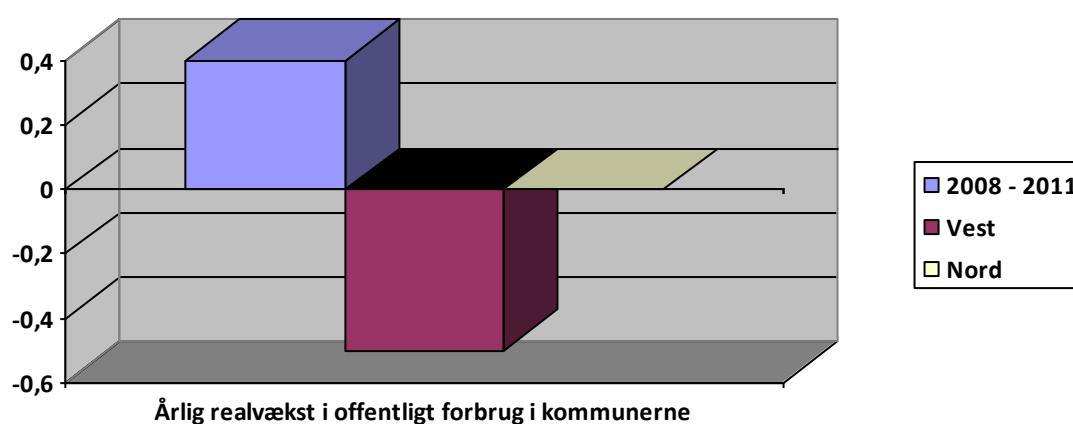
Figur: Årlig gns. realvækst i offentligt forbrug 2012 – 2014 ifølge ”Fair Løsning” samt faktisk ifølge de årlige finanslove.²

²) Jf. Budgetoversigt august 2013, s. 65.

Der har således været langt fra det lovede til SRSF s faktiske økonomiske politik overfor det offentlige forbrug til velfærd generelt og denne afstand er endnu større, når vi ser specifikt på kommunerne og den kommunalt leverede velfærd eksklusive regionerne. Hvor VK i årene 2008 til 2012 trods alt lod det offentlige forbrug i kommunerne (ekskl. regioner) vokse med 0,4 % i årligt gennemsnit, er det under SRSF i 2012 faldet med -0,5 % i 2012 og må også i 2013 og 2014 skønnes at ligge meget lavt.

Figur: Realvækst i offentligt forbrug i kommunerne (ekskl. regioner) 2008 – 2011, 2012 ³ og 2013 – 2014 (skøn) ⁴.

Dette hænger sammen med, at væksten under regeringens meget snævre rammer primært reserveres til regionerne, hvorfor kommunerne som konsekvens heraf får så meget mindre. I modsætning til det forud for valget lovede har S + SF givet kommunerne færre ressourcer til velfærd efter valget. En opgørelse fra regeringens eget Økonomi og Indenrigsministerium dokumenterer dette. Hvor kommunerne i 2010 havde 223 mia. kr. til daginstitutioner, folkeskole og ældrepleje, må de i 2014 nøjes med 218 mia. kr, jf kommuneaftalen for 2014. Altså en besparelse på 5 mia. kr i stedet for de lovede flere milliarder. ⁵

Regeringen har således ikke blot videreført VK – regeringens meget stramme økonomiske styring af og deraf følgende sparepolitik overfor kommunerne, men har tilmed skærpet den, idet realvæksten i det offentlige forbrug i kommunerne har været lavere under SRSF end under VK – regeringen.

³) Jf. Budgetoversigt august 2013, s. 65

⁴) Eget skøn.

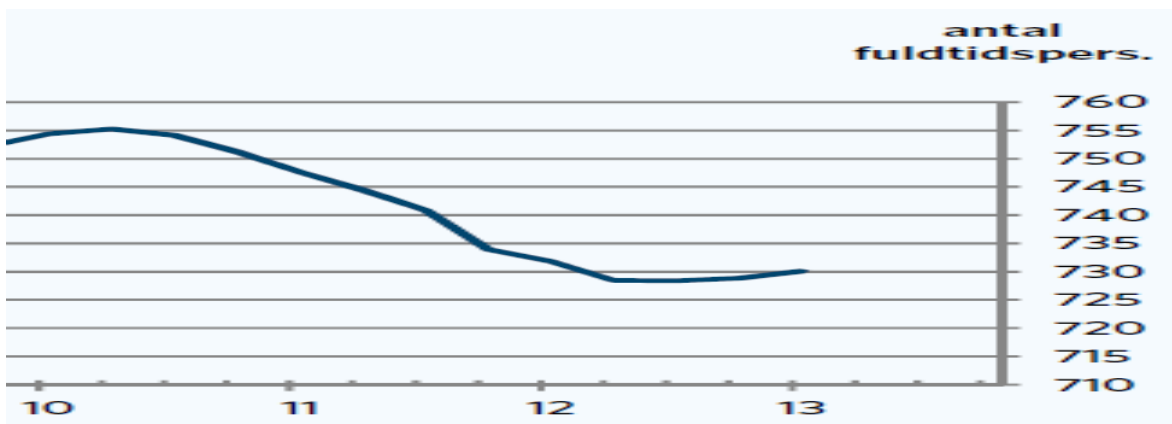
⁵) Jf. Praefke, Kenneth: SF tavs om velfærdsforringelser i kommuner. Information 15. nov. 2013.

2. Besparelser på velfærdens kerneområder.

Konsekvensen af den stramme økonomiske styring af det offentlige forbrug til velfærd i kommunerne har været en forringelse af velfærdens standard, idet der er blevet færre ressourcer pr bruger ude i kommunerne.

Det fremgår for så vidt allerede af, at der i de seneste år er blevet fjernet omkring 30.000 stillinger i den offentlige sektor, hvilket primært er sket kommunerne. En udvikling der fortsatte efter SRSF's overtagelse af regeringsmagten i 2011.

Figur: Antal fuldtidsbeskæftigede offentligt ansatte 2010 – 2013.⁶

Billedet af en velfærd, der langsom, men sikkert spares væk, bekræftes, når vi ser på de enkelte kernevelfærdsområder ude i kommunerne.

2.1. Grasserende besparelser i ældreplejen.

I ældreplejen er der under SRSF – regeringen rundt omkring i kommunerne sket en fortsættelse af VK – regeringens politik med at skære i hjemmehjælpen til de ældre. Færre ældre over 65 år tildeles hjemmehjælp simpelthen hjemmehjælp og de, som bibeholder hjælpen, får færre timer. Men denne udvikling er under SRSF ikke blevet bremset op, men tværtimod accelereret. Hvor hjemmehjælpen under VK fra 2008 til 2011 årligt i gennemsnit blev tildelt til omkring 3.500 ældre, var det i 2012 hele 7.000 færre som fik hjemmehjælp. Og hvor antallet af visiterede timer under VK fra 2008 til 2011 årligt i gennemsnit faldt med 16.750 = med 3 %, faldt det i 2012 med 25-000 timer svarende til 4,4 %⁷

⁶) Kilde: AE – rådet.

⁷) Jf. Ældresagen: Hjemmehjælp til ældre 2012.

Tabel: Årlig gns. reduktion i antal modtagere af hjemmehjælp over 65 år og i visiterede timer til hjemmehjælp til 65+ (visiterede timer pr. uge) ⁸

	2008 – 2011 (årlige gennemsnit)	2012
1. Ændring i antal modtagere af hjemmehjælp – antal personer (afrundet)	- 3.500	- 7.000
Ovenstående i pct. (afrundet)	- ½ %	-1 ½
2. Ændring i antal visiterede timer pr uge (afrundet)	- 16.750	- 25.000
Ovenstående i pct. (afrundet)	- 3 %	-4½

Under SRSF er besparelses - og forringelsespolitikken overfor hjemmehjælpen under VK således ikke blot blevet videreført, men synes skærpet.

2.2. Også fortsatte forringelser i folkeskolen.

Tilsvarende gælder på skoleområdet. Siden 2007 er 14,4 procent af lærerstillingerne i folkeskolen sparet væk svarende til godt hver syvende lærer ⁹, hvilket naturligvis betyder, at undervisningens standard forringes, idet der bliver færre lærerressourcer pr. elev og dermed mindre undervisningstid til den enkelte elev.

Således faldt i skoleårene 08/09 til 10/11 fantallet af lærere i folkeskolen årligt med 725 i gennemsnit svarende til omkring 1 %, men i skoleåret 11/12 (det seneste der er tal for) faldt det med op mod hele 3 %. Og lærerelevrationen (= antal elever pr lærer) steg i skoleårene 08/09 til 10/11 årligt i gennemsnit med 0,15 %, men i skoleåret 11/12.

⁸) Kilde: Egen beregning på basis af Ældresagen: Hjemmehjælp til ældre 2012.

⁹) Jf. Nørby, Jesper: Hver syvende lærer er sparet væk på fem år. Folkeskolen 13/12-12

Tabel: Antal lærere i folkeskolen og udvikling i lærerelevratio 2007 – 2011 og 2012.¹⁰

	2008/09 – 2010/11 (årlige gennemsnit)	2011/12
1. Ændring i antal lærere i folkeskolen	- 725	- 2.175
Ovenstående i pct. (afrundet)	- 1 %	-3 ½
2. Ændring i lærerelevratio	+ 0,15	+ 0,6
Ovenstående i pct. (afrundet)	+ 1,3 %	+5

Som anført foreligger der ikke tal fra Undervisningsministeriet for skoleåret 2012/13, men det vides at reduktionerne i antallet af lærere er fortsat her og at der på landsplan samlet er nedlagt op mod 1000 lærerstillinger.

Hertil kan så lægges, at SRSF regeringen gennem overenskomstaftalerne for gymnasiet og folkeskolen har åbnet op for en klar forringelse af lærernes forberedelsestid og dermed for kvaliteten af folkeskolen. Samt at man gennem inklusionsloven tvinger elever med behov for specialundervisning tilbage i folkeskolen og dermed forringer kvaliteten af undervisning for både dem og for eleverne i almenundervisningen.

Også her har SRSF – regeringen således videreført besparelser – og forringelsespolitikken.

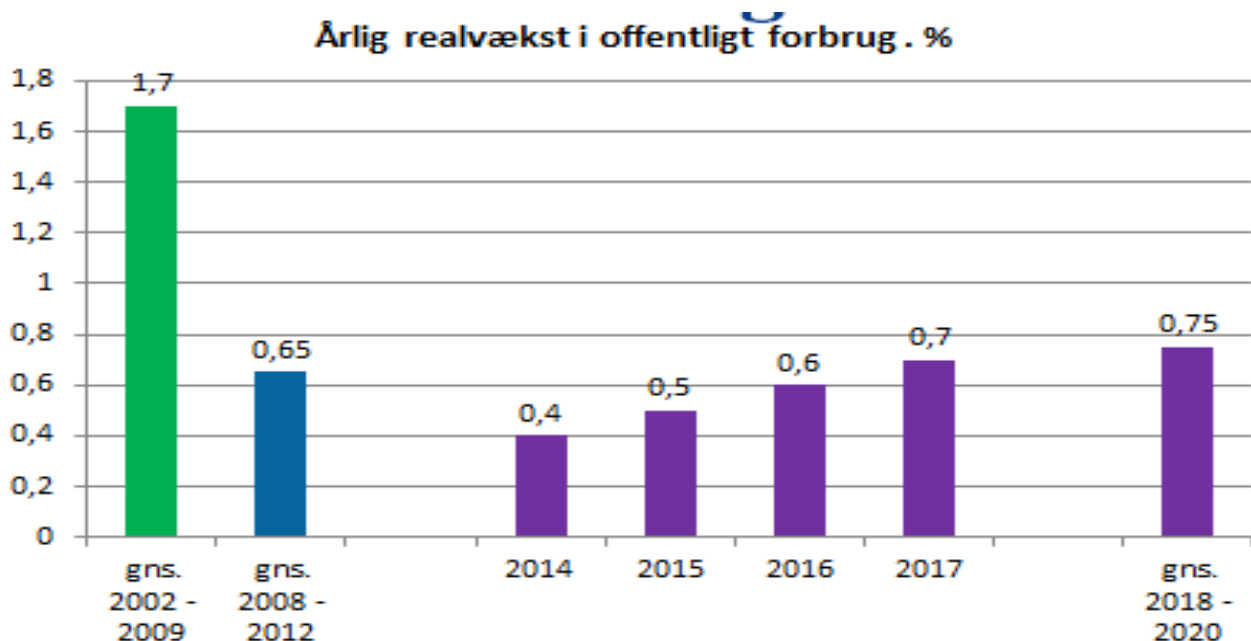
3. Dystre udsigter for regeringens økonomiske styring af kommunerne og velfærden fremover.

SRSF har således i stik modsætning til valgløfterne ikke blot videreført, men endog skærpet VK – regeringens sparepolitik overfor den kommunalt leverede velfærd med tydelig forringelse af velfærdens standard til følge hidtil. Desværre tegner det ikke bedre fremover.

SRSF – regeringen vil således i de nærmeste år fastholde den hidtidige snævre ramme for det offentlige forbrug.

¹⁰⁾ Kilde: Mathilde Mosgaard: Pædagogisk personale i grundskolen. UNI-C, 22/10-2012.

Figur: Årlig realvækst i offentligt forbrug 2014 – 2002 jf. regeringens vækstplan. ¹¹

En så lav vækst i det offentlige forbrug betyder, at velfærdens standard fortsat vil blive udhulet. Finansministeriet har tidligere anført, at blot uændret standard i offentlig service kræver en realvækst i offentligt forbrug på 0,7 %. Nu tilføjer man så i vækstplanen, at den demografiske udvikling (flere ældre) årligt kræver en realvækst på omkring 0,35 % i det offentlige forbrug ¹². Altså kræver opretholdelse af uændret velfærdsniveau en samlet realvækst på omkring 1 % årligt. Det betyder, at den generelle realvækst i det offentlige forbrug i de nærmeste år vil være det halve af det påkrævede for at opretholde en uændret standard i velfærden.

M da man efter alle solemærker at dømme vil fortsætte med at prioritere denne snævre ramme primært til sundhedsområdet og regionerne, vil der også i resten af valgperioden være endnu mindre til kommunerne, formentlig kun til en årlig gennemsnitlig realvækst i det offentlige forbrug i kommunerne på mellem 0,1 og 0,2 %. Det betyder, at hvor der for at opretholde velfærdsstandarderne i kommunerne kræves en årlig stigning i de kommunale udgifter på op til 3 mia. kr, vil der af regeringen kun være afsat op til 1 mia. kr hertil. Med andre ord vil der i kommunerne årligt skulle spares op til 2 mia. kr årligt svarende til op til 4.000 stillinger.

¹¹) Kilde: Vækstplan.dk

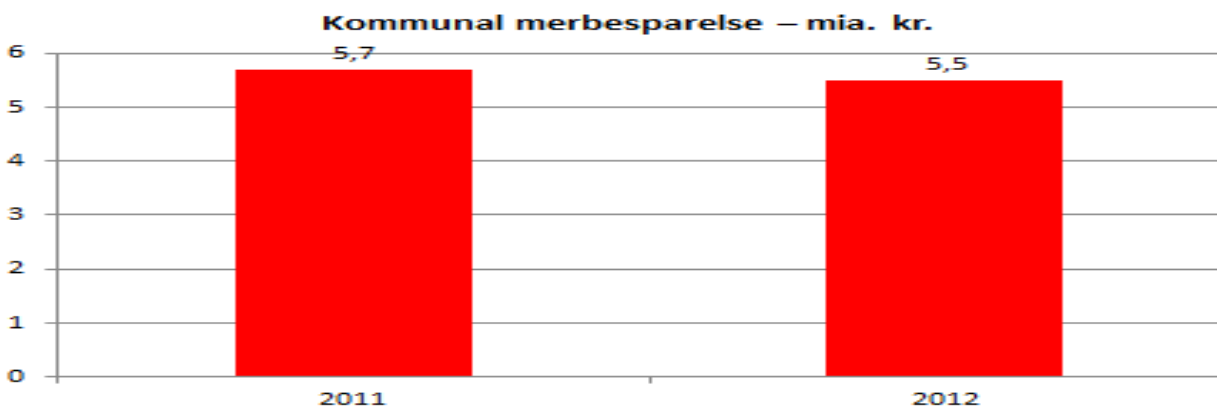
¹²) Jf. teknisk baggrundsrapport for Vækstplan.dk, s. 25

Table: Fremtidig årligt sparebehov i kommunerne 2014 – 2015 på grundlag af regeringens vækstplan.¹³

2014 - 2015	%	Mia. kr.
1. Nødvendig vækst pga flere ældre og for at opretholde standard og kvalitet i kommunal service	0,3 til 1	1 til 3
2. Realvækst kommunale driftsudgifter i 2014	+ 0,1 til 0,2	Op til 1
3. ÅRLIG GNS. MANKO (afrundet)		Op 2
4. Årlig gns. personalebesparelse (stillinger)		op til 4.000

Hertil kommer, at de disse stramme rammer ikke engang kan forudsættes overholdt. I de senere år har kommunerne som bekendt nemlig i væsentlig grad underskredet de af regeringen fastsatte økonomiske rammer, fordi regeringens økonomiske sanktioner tvinger kommunerne til først at budgettere under rammen og dernæst til igen at forbruge mindre end det budgetterede. I 2011 og 2012 sparede kommunerne på grund heraf hvert år over 5 mia. kr mere end krævet.

Figur: Merbesparelserne i kommunerne 2011 og 2012.

Der forventes også i 2013 en merbesparelser på formentlig omkring 3½ mia. kr. Og da regeringen ikke har gjort mine til at ændre på sanktionerne, men tværtimod med budgetlovens ikrafttræden vil stramme disse og stramme den hele økonomiske styring af kommunerne er der grundlag for at frygte, at disse merbesparelser i kommunerne vil gentage sig i 2014 og 2015 og at der i realiteten ikke blot vil blive nulvækst, men minusvækst i kommunerne.

¹³) Kilde: Egen beregning.

KONKLUSION.

SRSF har i stik modsætning til valgløfterne ikke blot videreført, men endog skærpet VK – regeringens sparepolitik overfor den kommunalt leverede velfærd med klar forringelse af velfærdens standard til følge. Nedskæringerne i normeringerne er under SRSF – regeringerne fx fortsat i ældrepleje og folkeskole.

Hertil kan så lægges, at SRSF regeringen gennem overenskomstaftalerne for gymnasiet og folkeskolen har åbnet op for en klar forringelse af lærernes forberedelsestid og dermed for kvaliteten af folkeskolen. Samt at man gennem inklusionsloven tvinger elever med behov for specialundervisning tilbage i folkeskolen og dermed forringer kvaliteten af undervisning for både dem og for eleverne i almenundervisningen.

Og med fortsatte uhyre stramme rammer i regeringens vækstplan og uden ændring af regeringens økonomiske sanktioner vil forringelserne af velfærden i kommunerne fortsætte i de kommende år.

Valget mellem de nuværende og de tidligere regeringspartier er således alene et valg mellem forskellige nuancer af borgerlig økonomisk politik.